
Kim van der Meulen

Grootstedelijke cultuurplekken buiten het stadscentrum, meer culturele broedplaatsen en betaalbare ateliers: Touria Meliani, wethouder van Amsterdam met onder andere kunst en cultuur in haar portefeuille, pleit voor een nieuwe culturele infrastructuur in de hoofdstad.

‘Amsterdam is meer dan het centrum’

Interview met wethouder Touria Meliani

Het merendeel van de cultuurplekken in Amsterdam – en daarmee het grootste aantal bezoekers – bevindt zich binnen de Ring. Om de drukte en het aanbod over de hele stad te spreiden, moeten wijken buiten het centrum aantrekkelijker gemaakt worden, vindt wethouder Touria Meliani. Een van de belangrijkste punten in het nieuwe vierjaarlijkse gemeentelijke Kunstenplan, waar ze momenteel aan werkt, is daarom het stimuleren van culturele activiteiten buiten die Ring.

Meliani: ‘Cultuurtoerisme wordt vaak als oorzaak gezien van de toenemende drukte in de stad. Dat is te kort door de bocht, want met cultuurtoeristen zijn we alleen maar blij – zij komen vanuit interesse in de verhalen en cultuur van onze stad naar Amsterdam – en de stad trekt ook veel toeristen die geen musea of podia bezoeken. Maar de stad groeit inderdaad hard

---

Wethouder Touria Meliani.
© Gemeente Amsterdam

en de drukte concentreert zich binnen de Ring, dus de spreiding van het kunst- en cultuur-aanbod moet beter. Dat is essentieel om het centrum bewoonbaar te houden en de wijken voor bewoners en bezoekers interessanter en leefbaarder te maken. Deze stad is meer dan alleen het centrum: 90 procent van alle Amsterdammers woont erbuiten, in wijken waar doorgaans weinig voorzieningen zijn op het gebied van kunst en cultuur – denk aan Noord, Zuidoost en Nieuw-West. Daardoor vinden de verhalen uit die wijken vrijwel nergens een podium en weten bezoekers, van buiten de wijken en de stad, ze niet te vinden. In steden als Londen en New York is het heel normaal dat toeristen zich ook buiten het centrum bewegen, maar dat gebeurt hier te weinig. De snelle groei van Amsterdam is wat dat betreft een kans: bezoekers ervaren ongetwijfeld graag hoe divers een

kleinschalige, multiculturele wijk als de Indische buurt is, als er genoeg aanbod is.’

In tegenstelling tot het stadscentrum is er in de wijken erbuiten volop ruimte voor nieuwe initiatieven, zegt Meliani. Waarom zijn die tot dusver dan nog niet voldoende ontstaan? ‘We hebben ons de laatste jaren misschien te veel gericht op het marketen van de stad in plaats van het bewoonbaar houden ervan’, antwoordt de wethouder. ‘Amsterdam is er voor iedereen, van grote bedrijven tot studenten en internationale kunstenaars, maar ook voor investeerders die huizen opkopen. De balans tussen die groepen is nu scheef. Ook denk ik dat het college in het verleden te snel ja heeft gezegd op aanvragen voor nieuwe evenementen in het centrum. Het is hoog tijd om de gebieden die daardoor zijn achtergesteld te ontwikkelen en daar maatschappelijk-culturele voorzieningen te realiseren, zodat daar cultuur- en ontmoetingsplekken kunnen ontstaan.’

Culturele broedplaatsen

Als oprichter en voormalig directeur van cultuurpodium de Tolhuistuin weet wethouder Meliani dat het opstarten van culturele initiatieven op nieuwe plekken in de stad tijd kost, maar ze weet ook wat het kan opleveren. ‘In de beginjaren vonden mensen Noord maar ver weg; ze vroegen wat ik toch in dat Siberië deed. Maar ik wist dat buurtbewoners behoefte hadden aan een culturele plek waar ze hun verhalen kwijt konden en terughoord. Ontbreken zulke plekken, dan groeien mensen uit elkaar. De Tolhuistuin werd uiteindelijk een plek voor verbinding, ontmoeting en creativiteit voor zowel bewoners als bezoekers. Het podium maakte de wijk bovendien aantrekkelijker voor grote bedrijven, die zich er uiteindelijk vestigden.’ Wat de Tolhuistuin voor Noord deed, moeten nieuwe theaters met nationale allure in andere wijken ook doen, vindt Meliani. Nieuw-West leent zich daar volgens de wethouder goed voor: door het stedenbouwkundig ontwerp van die wijk, met veel hoogbouw en openbare ruimte, kunnen daar grootstedelijke cultuurplekken worden toegevoegd. Maar dat geldt niet voor elke buurt. ‘Als college moeten we per wijk kijken welk aanbod het beste aansluit bij het ontwerp van de wijk en de ruimte die er is.’

New Metropolis, pop-updependence van Pakhuis De Zwijger in Amsterdam Nieuw-West. Fotografie: Patrick de Bruin

Om vierkante meters voor kunst en cultuur vrij te houden, werd al een strategisch huisvestingsplan kunst en cultuur (voor 2020-2025, red.) ontwikkeld, waarin de ambities uit het coalitieakkoord en het gemeentelijke kunst- en cultuurbeleid zijn vertaald naar de behoefte aan voorzieningen voor kunst en cultuur. ‘Die voorzieningen moeten meegroeien met de stad.’ Het realiseren van nieuwe cultuurplekken alleen is niet genoeg om het kunst- en cultuuraanbod te spreiden over de hele stad, benadrukt Meliani: daarvoor zijn ook voorzieningen als betaalbare woningen en werkplekken nodig. ‘Kunstenaars die zich in Amsterdam willen vestigen, hebben door de stijgende huurprijzen moeite een betaalbare woning of atelier te vinden.’ Dit ondanks het feit dat de afgelopen jaren zo’n zestig culturele broedplaatsen zijn ontwikkeld in samenwerking met de gemeente, onder andere in het Westelijk Havengebied, Noord en Slotervaart. De doorstroom is gering en het aantal creatieven dat zich in de hoofdstad wil vestigen, neemt toe. ‘Die talenten moeten we een plek bieden om te wonen en te werken, want ze geven een wijk allure en weten vaak bewoners, bezoekers en makers met elkaar te verbinden met hun werk. Als college zouden we met projectontwikkelaars die buiten het centrum iets nieuws willen opzet-

ten, moeten afspreken: per zoveel vierkante meter komt er in de plint een broedplaats. We hebben het dan over permanente tijdelijkheid, waarbij de plek permanent is en de creatieven om de zoveel tijd, zeg vijf jaar, ruimte maken voor nieuwe creatieven. Juist in tijden van economische groei kun je zulke afspraken maken. We kunnen het ons permitteren om niet alleen aan de economische kant van het verhaal te denken, maar ook aan sociaal en creatief kapitaal.’ Om te voorkomen dat ze vertrekken en dat wijken daarmee een deel van hun vitaliteit verliezen, moeten meer betaalbare atelierwoningen en nieuwe broedplaatsen beschikbaar worden. Dat is dan ook een van de speerpunten van het nieuwe Atelier- en Broedplaatsenbeleid, dat dit jaar ingaat. Die moeten dan ook meer op de wijk of buurt gericht zijn, zodat mensen er makkelijk naar binnen lopen.

Satellietlocaties in de wijk

De rol van de burgemeester en wethouders bij het realiseren van een nieuwe culturele infrastructuur zou vooral initiërend moeten zijn, zegt Meliani. ‘Wij denken na over de inrichting van de stad, onderzoeken waar behoefte aan is en faciliteren nieuwe cultuurplekken – al dan niet op verzoek van bewoners – maar de inhoud

bepalen makers en wijkbewoners zelf.' Broedplaatsen zijn hier een goed voorbeeld van: die bevinden zich vaak in panden die eigendom zijn van de gemeente, waar creatieven op eigen initiatief exposities, horecagelegenheden en pop-upstores beginnen. Stuk voor stuk initiatieven die de wijk levendig houden, die aantrekkelijk zijn voor buurtbewoners en waarvoor broedplaatsgebruikers met elkaar samenwerken. Maar hoe zit het dan met de programmering van nieuwe, grootstedelijke theaters of musea in de wijken buiten het centrum in de toekomst? Wie moet de programmering bepalen van grote podia, die geen initiatieven zijn van kunstenaars of bewoners die hun wijk goed kennen? 'Daarin zouden bestaande culturele instellingen een rol kunnen spelen, in samenwerking met het stadsdeel en mensen en organisaties uit de wijk', zegt Meliani. 'Die kant gaat de culturele programmering nu al op.' Sinds een jaar programmeert Pakhuis de Zwijger programma's en exposities in New Metropolis, een pop-updependence van de locatie in het centrum, in Nieuw-West. Dat gebeurt in samenwerking met onder andere stadsdeel Nieuw-West, scholen en een woningcorporatie. En Amsterdam Museum onderzoekt samen met onder andere de gemeente, stadsdeel Nieuw-West en organisaties uit de wijk of er een nieuwe museumlocatie met internationale uitstraling kan komen aan de Sloterplas. Ook Paradiso heeft verschillende satellietlocaties, waaronder de Tolhuistuin – aan een vestiging in Nieuw-West wordt gewerkt. 'Ik denk dat veel meer culturele instellingen de komende jaren op deze manieren gaan programmeren in de wijken', zegt Meliani. 'Die samenwerking is nodig, anders ontstaat er geen verbinding met de wijk en worden er geen nieuwe doelgroepen bereikt. Er moeten nieuwe relaties ontstaan, nieuwe verhalen verteld worden. Buurtbewoners, lokale organisaties en creatieven moeten een plek aan tafel krijgen en serieus genomen worden. De klassieke manier van programmeren, vanuit een centrale locatie, werkt niet meer. Culturele instellingen realiseren zich dat gelukkig steeds beter.'

Inclusief programmeren

Het bereiken van nieuwe doelgroepen wordt een van de belangrijkste punten van het nieuwe gemeentelijke Kunstenplan (2021-2025), zegt

Meliani. 'Culturele instellingen die altijd dezelfde soort bezoekers trekken, moeten zich afvragen hoe dat komt en wat ze kunnen doen om dat te veranderen. Er moet meer plek in het programma-aanbod komen voor producties uit wijken buiten de Ring, die gemaakt worden in samenwerking met mensen uit die wijken. Inclusief programmeren, dus – en dat vraagt om een verandering van binnenuit. Het diversiteitsvraagstuk oplossen begint bij een cultureel diverse samenstelling van een organisatie, van de Raad van Toezicht tot degene die de kaartjes scheurt. Daar bestaat al de Code Culturele Diversiteit voor en instellingen als het Bijlmerparktheater en Podium Mozaïek doen dat al goed, maar in de praktijk blijkt dat die code nog duidelijker moet worden gecommuniceerd. Dat ga ik de komende periode dus doen: ik ga erover in gesprek met het veld en de sector.' Tegelijkertijd moet internationaler geproduceerd worden in die wijken om ze aantrekkelijker te maken voor (inter)nationale bezoekers, legt de wethouder uit. 'Amsterdam heeft banden met steden als Londen, Parijs en New York, waarmee we kunnen samenwerken, maar ik wil ook onderzoeken of er samenwerkingen mogelijk zijn met Nederlandse makers die uit Casablanca, Rabat of Tanger komen – steden die in transitie zijn en waar we een natuurlijke relatie mee hebben.' En wat moet er gebeuren in multiculturele wijken waar geen ruimte is voor nieuwe grootstedelijke cultuurplekken met internationale allure, zoals de compacte Indische buurt? Daar kunnen horecagelegenheden en kleine, bestaande instellingen uitkomst bieden, zegt Meliani. 'Op de ene plek heb je nieuwe gebouwen nodig, op de andere plek zit de kracht 'm juist in de optelsom van alle kleine locaties. Amsterdam is meer dan het centrum. Die boodschap moet in elk geval duidelijk worden.' ●

Kim van der Meulen
is freelance journalist
en schrijft over kunst,
media en cultuur